

Dječji vrtić *Sunčev sjaj-Nazaret*
Frankopanska 1a
ĐAKOVO
E-mail: montessori-nazaret@os.t-com.hr
Tel/fax: (031) 801-255

**Program katoličkoga vjerskog odgoja
djece rane i predškolske dobi
u Dječjem vrtiću *Sunčev sjaj-Nazaret*,
Đakovo i podružnica Zagreb**

Autorice Programa:

s. Jelica Đuzel, dipl. kateheta specijalist
Marija Šajbl s. Helena, dipl. predškolska odgojiteljica, ravnateljica
Đurđica Lacković s. Rahela, prof. pedagogije
s. Dragica Ivkić, prof. defektologije

Đakovo, srpanj 2016.

Sadržaj

Uvodne napomene	4
Uvod.....	5
1. Polazišta Programa katoličkoga vjerskog odgoja djece rane i predškolske dobi.....	7
1.1. Ciljevi i zadaće Programa	9
2. Ustrojstvo Programa.....	10
2.1. Trajanje Programa	10
2.2. Odgojne skupine	10
2.3. Nositelji i izvoditelji Programa	11
3. Materijalni uvjeti za provođenje Programa	12
4. Odgojno-obrazovni rad	14
4.1. Tematska i sadržajna perspektiva <i>Kateheze Dobroga Pastira</i>	15
4.1.1. Liturgija – mjesto i vrijeme susreta s Bogom	15
4.1.2. Biblija – Božja Riječ upućena nama ljudima	15
4.1.3. Biblijski zemljopis	16
4.1.4. Blagdan Božića - povijesni događaji iz Isusova djetinjstva	16
4.1.5. Prispodobe o kraljevstvu Božjem	17
4.1.6. Prispodoba Dobri Pastir	17
4.1.7. Slavlje sv. mise – sakramenta dara	17
4.1.8. Blagdan Uskrsa – pobjeda nad tamom, smrću	18
4.2. Tematske cjeline i sadržaji <i>Vjerskog odgoja i kateheze</i>	19
4.2.1. Doček i prihvaćanje djece	19
4.2.2. Stvoreni svijet i stvorenja u njemu	20
4.2.3. Kraljevstvo Božje	20
4.2.4. Božić - radost Isusova dolaska na svijet	21
4.2.5. Isusovo djetinjstvo i život	21

4.2.6. Otkrivanje tajne života.....	22
4.2.7. U znaku vode i svjetla - ususret Uskrsnome Isusu	23
4.2.8. Majka	23
4.2.9. Moja kršćanska zajednica – Crkva	23
5. Njega i skrb za tjelesni rast i zdravlje djece.....	25
6. Naobrazba i usavršavanje odgojnih djelatnika.....	25
7. Suradnja s roditeljima	26
8. Suradnja s vanjskim ustanovama	27
9. Vrednovanje Programa	28
10. Financiranje Programa	28
Zaključak	29
Prilozi	30

Uvodne napomene

Slijedom zahtjeva *Ugovora između Vlade Republike Hrvatske i Hrvatske biskupske konferencije o katoličkom vjeronauku u javnim školama i vjerskom odgoju u javnim predškolskim ustanovama* (29. siječnja 1999.), radna skupina Mješovitog povjerenstva Nacionalnoga katehetskog ureda Hrvatske biskupske konferencije i Ministarstva prosvjete i športa pristupila je realizaciji zahtjeva iz *Ugovora* te na temelju dopisa Ministra prosvjete i športa (4. travnja 2001.) priredila i uskladila Program katoličkoga vjerskog odgoja u predškolskim ustanovama. Posebno se to odnosilo na potrebe provedbe *Zakona o predškolskom odgoju* (čl. 15.).

Sredinom 2001. godine Nacionalni katehetski ured u suradnji s Ministarstvom prosvjete i športa Republike Hrvatske izradio je *Program katoličkog vjerskog odgoja djece predškolske dobi*. [38]

Istovremeno u Hrvatskoj je bio ponuđen Program vjerskog odgoja po načelima Montessori pedagogije *Kateheza Dobroga Pastira*.

Na zasjedanju Hrvatske biskupske konferencije 16.-18. listopada 2001. g. u Požegi, biskupi su dali na razmatranje dokumentaciju o *Katehezi Dobroga Pastira* po načelima Montessori pedagogije i da se donese prosudba o istoj. To je i učinjeno 4. siječnja 2002. godine. Tada je odlučeno da se *Kateheza Dobroga Pastira*, koja se u Hrvatskoj provodi u okviru Dječjega vrtića *Sunčev sjaj-Nazaret*, prihvati i preporuči kao jedan od modela vjerskoga odgoja u cijeloj Hrvatskoj, kako u predškolskim javnim ustanovama, tako i u župnim zajednicama. [36]

Na jesenskom zasjedanju Hrvatske biskupske konferencije u studenome 2015. godine biskupi su odobrili obnovljeno izdanje *Programa katoličkog vjerskog odgoja djece rane i predškolske dobi*, nakon toga je uslijedila i verifikacija od strane Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta u prosincu 2015. U obnovljenom *Programu* se nalazi i *Program Kateheze Dobroga Pastira*.

Ovdje donosimo ***Program katoličkoga vjerskog odgoja djece rane i predškolske dobi u Dječjem vrtiću Sunčev sjaj - Nazaret, Đakovo i podružnica Zagreb*** (u daljnjem tekstu *Program*) koji je usklađen s promjenama propisa u posljednjih nekoliko godina, a koji uređuju sustav predškolskog odgoja i obrazovanja:

- Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju (2013.)
- Državni pedagoški standard (2014.)

- Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (2011.)
- Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije (2014.)
- Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015.)
- Program katoličkog vjerskog odgoja djece rane i predškolske dobi (2015.)
- Program vjerskog odgoja djece od 2,5 do 7 godina po načelima Montessori pedagogije, Kateheza Dobroga Pastira (2004.)
- Kurikulum Dječjeg vrtića *Sunčev sjaj – Nazaret*, Đakovo i podružnica Zagreb (2016.)

Uvod

Matični je Dječji vrtić *Sunčev sjaj - Nazaret* otvoren 1997. godine u Đakovu kao odgovor Milosrdnih sestara svetoga Križa na potrebu roditelja za odgojem njihove djece u duhu kršćanskih vrijednosti. U tu je svrhu odabrana Montessori koncepcija koja ima razvojno-humanističko obilježje što znači da se načela i standardi pedagogije Marije Montessori provode i primjenjuju u svim područjima odgojno-obrazovnog rada. Poseban naglasak stavljamo na onaj dio koji je stjecajem povijesnih okolnosti u prošlom stoljeću u Hrvatskoj bio zapostavljen, a to je odgoj u vjeri. Taj se konstitutivni dio Montessori metode provodi po posebnom programu pod nazivom *Kateheza Dobroga Pastira*. Zbog kvalitete rada na tom području Vrtić je drugi put imenovan stručno-razvojnim centrom za provedbu programa katoličkog vjerskog odgoja.

Podružnica u Zagrebu vuče svoje korijene iz 1970. godine kada su sestre počele na molbe roditelja čuvati i kršćanski odgajati njihovu djecu dok su oni radili. Broj djece i skupina se iz godine u godinu povećavao, a rad se odvijao kontinuirano do 1998. godine kada je vrtić registriran kao podružnica Dječjeg vrtića *Sunčev sjaj – Nazaret* u Đakovu. Zbog dotrajalosti zgrade vrtiću je 2013. godine prijetilo zatvaranje, no roditelji su željeli da se njihova djeca ovdje i dalje odgajaju u kršćanskom duhu, te je godine 2014. vrtić zalaganjem roditelja i zauzimanjem Osnivača preseljen u nove namjenski uređene prostore. Vrtić je Vježbaonica Učiteljskog fakulteta za metodiku hrvatskog jezika i književnosti.

U izradi ovoga *Programa* vodilo se kriterijem da je dob djetinjstva do sedme godine veoma značajno životno razdoblje za budući život. To je vrijeme sazrijevanja duha s obzirom da tada dijete prima u sebe sve one temeljne dojmove koji će se s upoznavanjem Evanđelja u njemu

učvršćivati i postati njegovom svojinom. U tom smislu nužno je voditi računa o usmjerenju koje donosi dokument Kongregacije za kler: *Djetinja dob i djetinjstvo, shvaćeni i obrađeni prema svojim osobitostima, predstavljaju dob prve socijalizacije kao i ljudskog i kršćanskog odgoja u obitelji, školi i Crkvi, te ih stoga treba shvatiti kao odlučujući trenutak za budućnost vjere... Zato će u vrijeme djetinje dobi katehetski proces biti odgojan na najizvrsniji način, pazit će na razvoj onih ljudskih zaliha koji su antropološka podloga vjerskom životu, kao što su osjećaj povjerenja, zahvalnosti, sebedarja, zazivanja, radosnog sudjelovanja... (Opći katehetski direktorij, 1997., br. 178.). [38]*

Današnja dinamika življenja obitelji često ne pogoduje razvijanju duhovne stvarnosti, a roditelji su u neprilici kako primjereno odgovoriti na ove potrebe djeteta i njihova životna pitanja. Nužna im je pomoć koju traže od stručno osposobljenih odgojiteljica koje će moći i znati poruku Evanđelja posredovati malenom djetetu na njemu primjeren način, dakako u uskoj suradnji s roditeljima. Dijete je u središtu zanimanja i zauzetosti odgojiteljice u vjeri, stoga odgovara na ovaj tihi djetetov zahtjev: *Pomozi mi da se sâm približim Bogu.*

Ako djetetu želimo pomoći približiti se Bogu, trebamo sami strpljivo i hrabro nastojati sve više približavati se životnoj jezgri svih stvari. Takav pristup zahtijeva studij i molitvu. Naš učitelj bit će dijete, samo ako ga znamo promatrati.[3]

Vjerski odgoj u našim Vrtićima ne će se događati samo po informacijama ili "učenju o Bogu", nego spletom niza životnih događanja i okolnosti koje dijete proživljava. Zato vjerski odgoj u toj dobi i ne nazivamo vjeronaukom, što je pojam koji u sebi označuje procese učenja kojemu ovdje, kao takvom, nema mjesta.

Kroz dugogodišnji rad s djecom uočili smo najveću potrebu djeteta rane i predškolske dobi: potreba za ljubavlju koju može potpuno zadovoljiti samo Bog koji je ljubav. *Dijete ima potrebu za cjelokupnom ljubavi, beskrajnom, takvom koju ni jedno biće ne može zadovoljiti. Ljubav je za dijete važnija od hrane: to je znanstveno dokazano. U kontaktu, odnosu s Bogom, ono kuša neprolaznu ljubav. U tom odnosu pronalazi onu hranu koje njegovo biće traži i treba da bi se moglo skladno razvijati.[3]*

Vjerski odgoj zadovoljava i najvažniju psihološku potrebu djeteta rane i predškolske dobi, potreba za sigurnošću i zaštitom. *Odgoj bi također trebao biti takav da zadovolji najveću potrebu malenoga djeteta, potrebu za sigurnošću. Bog koji ljubi i zaštićuje dijete..., to je temelj djetetove religioznosti. Tek kasnije se kod djeteta budi društveni smisao i osjećaj odgovornosti za vlastita djela.[19]*

U cjelokupnom odgojnom radu valja imati pred očima da je religioznost konstitutivna ljudskome biću te da bitno određuje njegov život, stvara nove i kvalitetnije međuljudske odnose sa sobom, s drugima, sa svime što postoji, posebice s Bogom, upućujući čovjeka na puninu života koju je donio Krist.

1. Polazišta katoličkoga vjerskog odgoja u predškolskom sustavu

Osnovno polazište katoličkoga vjerskog odgoja nalazimo najprije u Svetom pismu, liturgiji, Tradiciji i mnogobrojnim dokumentima crkvenoga učiteljstva koji utemeljuju i daju smjernice za predškolski vjerski odgoj. Međunarodni i državni dokumenti jamče mogućnost ostvarivanja predškolskoga vjerskog odgoja, temeljeći se na pravima i slobodi djeteta od njegove najranije dobi.

Ovaj *Program* slijedi koncept katoličkoga vjerskog odgoja kakav se provodi u svijetu. Uporišna mu je točka već spomenuti dokument Katoličke crkve *Opći direktorij za katehezu*. Ovdje se navodi temeljna misao obzirom na predškolski vjerski odgoj: *To razdoblje koje se tradicionalno dijeli na rano djetinjstvo ili predškolsko doba i djetinjstvo u očima vjere i samog razuma ima svoju vlastitu milost životnih početaka. U toj dobi otvorene su dragocjene djelotvorne mogućnosti bilo za izgradnju Crkve bilo za očovječenje društva s kojima se treba suočiti. Dijete koje je po daru krštenja postalo sinom Božjim, Isus, Sin Božji proglasio je povlaštenim članom kraljevstva Božjega. Zbog različitih razloga dijete danas, možda više nego jučer traži puno poštivanje i pomoć u svojim potrebama za ljudski i duhovni rast, pa i putem kateheze koja djeci kršćanima nikada ne smije biti uskraćena. Naime, onaj tko je djetetu dao život i obogatio ga darom krštenja, obavezan je taj život neprekidno hraniti* (br. 177.). [17]

Uvjereni smo da se na ovim postavkama sadržaji katoličkoga vjerskog odgoja dobro integriraju u cjelokupan odgoj djeteta u izvanobiteljskoj predškolskoj ustanovi i doprinose njegovu kvalitetnom cjelovitom rastu i napretku. Ovaj koncept odgoja pomaže djetetu da se na ispravan način priprema i za autentičan odnos s drugima, odnosno s onima koji imaju neke drugačije tradicije, navike i uopće životna usmjerenja. Na taj način dijete se pravodobno priprema za život u različitosti koje se ne mogu zaobići, a koje su uostalom i obogaćenje za sve one koji ih ispravno shvate.

Jedno od značajnih polazišta u kreiranju *Programa* je i kvalitetna odgojno-obrazovna praksa vrtića u Republici Hrvatskoj koji Program katoličkoga vjerskog odgoja provode od 2001.

godine, te i naša odgojno-obrazovna praksa u matičnom Vrtiću u Đakovu od 1997. godine i u Podružnici u Zagrebu od 1970.

Program, osim gore navedenih izvora, temelji se i na dokumentima Katoličke Crkve u Republici Hrvatskoj te koji su usklađeni s propisima Vlade Republike Hrvatske od 1991. do 2015. godine. Na poseban način ovdje spominjemo sljedeće dokumente:

- a. *Deklaracija o kršćanskom odgoju - Gravissimum educationis*, Dokumenti Drugoga vatikanskog koncila, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2014.
- b. *Katekizam Katoličke Crkve*, Hrvatska biskupska konferencija – Glas Koncila, Zagreb 1994.
- c. Hrvatski biskupi, *Radosno naviještanje Evanđelja i odgoj u vjeri*. Temeljne smjernice o obnovi religioznog odgoja i kateheze, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1983.
- d. *Ugovor između Svete Stoline i Republike Hrvatske na području odgoja i kulture*, Narodne novine, Zagreb 1997.
- e. *Ugovor o katoličkom vjeronauku u javnim školama i vjerskom odgoju u javnim predškolskim ustanovama između Vlade Republike Hrvatske i Hrvatske biskupske konferencije*, Narodne novine Zagreb, 1999.
- f. *Program katoličkoga vjerskog odgoja djece predškolske dobi*, Nacionalni katehetski ured i Zavod za unapređenje školstva, Zagreb 2001.
- g. *Prijedlog koncepcije razvoja predškolskog odgoja i Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanja predškolske djece*, Glasnik Ministarstva prosvjete i kulture Republike Hrvatske, Zagreb 1991.
- h. *Program vjerskog odgoja predškolske djece u izvanobiteljskim uvjetima*, Mali Koncil - Glas Koncila, Zagreb 1994.
- i. *Opća deklaracija Organizacije ujedinjenih naroda o pravima čovjeka*, 1948.
- j. *Deklaracija o pravima djeteta*, Ujedinjeni narodi, 1959.
- k. *Konvencija o pravima djeteta*, 1989.
- l. Vlada Republike Hrvatske - Nacionalni odbor o ljudskim pravima, *Nacionalni program odgoja i obrazovanja za ljudska prava* (Odgoj za ljudska prava u sustavu predškolskog odgoja, str.33-51), Zagreb 1999.
- m. *Ustav Republike Hrvatske*, Narodne novine, Zagreb 1992.
- n. *Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju u Hrvatskoj*, Narodne novine, Zagreb, 1997. i njegove izmjene 2007. i 2013.
- o. *Državni pedagoški standard*, Zagreb 2008., primjena od 2014. godine

- p. *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske, Zagreb 2011.
- q. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske, *Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije*, Zagreb 2014.
- r. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske, *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*, Zagreb 2015.

Navedeni dokumenti daju nam jasnu orijentaciju u koncipiranju, programiranju, planiranju i ostvarivanju katoličkoga vjerskog odgoja na višestrukim univerzalnim i nacionalnim osnovama programa koji donosimo (naravnim i pozitivnim - zakonodavnim, ugovornim, smjerodavnim i programskim).

1.1. Ciljevi i zadaće Programa

Ciljevi su u skladu s ciljevima Programskog usmjerenja odgoja i obrazovanja predškolske djece, tj. cjelovitoga odgoja djeteta rane i predškolske dobi: njegovati i razvijati religioznu dimenziju djeteta, osposobljavajući ga, primjereno njegovoj dobi, za otkrivanje, prihvatanje i življenje autentičnih vrednota Evanđelja u odnosu na sebe, drugoga te na poseban način Boga.

Zadaće katoličkoga vjerskog odgoja:

- Pomagati djetetu da raste u povjerenju u samoga sebe i tako sve više postaje osoba;
- Odgajati dijete za odgovorno ponašanje u svijetu koji ga okružuje;
- Pobuđivati u djetetu one duhovne snage kojima će na ispravan način doživljavati transcendentnost ljudskog života i svijeta uopće;
- Zadovoljiti djetetovu potrebu za "pripadanjem" i za "ljubavlju" te na temelju tog iskustva upućivati ga na odnos, susret i autentično približavanje Bogu;
- Pobuđivati dječje čuđenje i divljenje te iskrenu i duboku radost prema Bogu Stvoritelju metodom stvaralačkog pripovijedanja i izražajnog čitanja biblijskih i književno-umjetničkih tekstova za predškolsku dob, komunikacijom sa simbolima, molitvenim izražavanjem i liturgijskim slavljenjem;
- Omogućiti djetetu da metodom igre i rada doživljava i upoznaje temeljne poruke Evanđelja;
- Zadovoljiti djetetovu potrebu za uspostavljanjem autentičnog osobnog odnosa između njega i poruke vjere;

- Uvoditi dijete u prijateljsku komunikaciju s Bogom putem osobnoga molitvenog izražavanja;
- Razvijanje osjećaja povjerenja, zahvalnosti, darivanja, suosjećanja i suradnje s bližnjima;
- Osigurati djetetu kvalitetu življenja, razvijajući temeljne i bitne odrednice čovjekova "bitka": ljepotu, istinu i dobrotu;
- Omogućiti djetetu da se susretne s dobrim primjerima, odnosno pozitivnim uzorima u životu svoje uže i šire okoline, koji ostvaruju ljudske i kršćanske vrijednosti, s ciljem integracije i ispravnog poistovjećivanja;
- Pomagati djetetu u uspostavljanju autentičnih odnosa s drugima, osobito različitima, koji imaju drugačije religiozne navike i ponašanja, u predškolskoj ustanovi i u životu uopće. [38]

2. Ustrojstvo *Programa*

Vodeći računa o djetetu kao cjelovitom biću te da je religiozna dimenzija konstitutivna njegovu biću, a poštujući njegov doživljaj svijeta i kao cjeline, vjerski odgoj nije izdvojen iz odgojno-obrazovnog rada već je ta dimenzija njegov bitno sastavni dio.

Program je fleksibilan i može se prilagođavati potrebama i zanimanju djece i roditelja te, naravno, mogućnostima vrtića. Na poseban način prati djetetovu potrebu za odmorom, prehranom i aktivnostima.

2.1. Trajanje *Programa*

U matičnom Vrtiću u Đakovu kao i u podružnici Zagreb, *Program* će se ostvarivati u svim odgojnim skupinama (četiri + tri, zajedno sedam) kao cjelodnevni 10 – satni program.

2.2. Odgojne skupine

Prema suvremenim učenjima, *Program* omogućuje vjerski odgoj u *mješovitim odgojnim skupinama i organizaciji u kojoj ustanova postaje zajednica djece, roditelja i odgojitelja*, sukladno postojećim standardima i pisanoj suglasnosti njihovih roditelja.

Program će se u **matičnom Vrtiću u Đakovu** ostvarivati u:

- tri mješovite skupine djece u dobi od 3 do 7 godina do dvadesetero djece,
- jednoj mješovitoj skupini djece u dobi od 1,5 do 3 godine do dvanaestero djece.

Vjerski se, dakle, mogu odgajati i djeca jasliske dobi. Na poseban se način to događa onda kada je ozračje u kojem djeca te dobi odrastaju toplo i sigurno, a odnosi odraslih prema njima nježni i neposredni uz jasnu i pozitivno usmjerenu komunikaciju. To se ostvaruje najprije uz one sadržaje koji djetetu pomažu od najranijega djetinjstva njegovati odnos prema Drugomu. Ovdje je, dakako, najprije riječ o buđenju onoga povjerenja prema Bogu kojega nazivamo „prapovjerenjem“, a koje će biti temelj daljnjega razvoja odnosa Boga i čovjeka.

U **podružnici Zagreb** Program će se ostvarivati u:

- tri mješovite skupine djece u dobi od 3 do 7 godina, ukupno 70 djece.

2.3. Nositelji i izvoditelji Programa

U **matičnom Vrtiću u Đakovu** nositelji i izvoditelji provedbe *Programa* su:

- ravnateljica, Marija Šajbl s. Helena, odgojiteljica u vjeri Kateheze Dobroga Pastira s kanonskim mandatom dijecezanskog biskupa u Đakovu
- s. Jelica Đuzel, odgojiteljica i dipl. kateheta specijalista s kanonskim mandatom dijecezanskog biskupa u Đakovu
- Katica Leović s. Domagoja, odgojiteljica i dipl. kateheta specijalista s kanonskim mandatom dijecezanskog biskupa u Đakovu
- Kata Topić s. Ivana, odgojiteljica u vjeri Kateheze Dobroga Pastira s kanonskim mandatom dijecezanskog biskupa u Đakovu
- Marija Klasan, odgojiteljica u vjeri Kateheze Dobroga Pastira s kanonskim mandatom dijecezanskog biskupa u Đakovu
- Kristina Garić, odgojiteljica u vjeri Kateheze Dobroga Pastira s kanonskim mandatom dijecezanskog biskupa u Đakovu
- Klementina Šuljug - Krpeljević, odgojiteljica u vjeri Kateheze Dobroga Pastira s kanonskim mandatom dijecezanskog biskupa u Đakovu
- Rozalija Đambić, odgojiteljica u vjeri Kateheze Dobroga Pastira s kanonskim mandatom dijecezanskog biskupa u Đakovu
- Zdenka Balabanić, odgojiteljica u vjeri Kateheze Dobroga Pastira s kanonskim mandatom dijecezanskog biskupa u Đakovu
- Stanislava Marušić, odgojiteljica u vjeri Kateheze Dobroga Pastira s kanonskim mandatom dijecezanskog biskupa u Đakovu

U **Podružnici u Zagrebu** nositelji i izvoditelji provedbe *Programa* su:

- voditeljica podružnice, Đurđica Lacković, s. Rahela, odgojiteljica u vjeri s trajnim kanonskim mandatom za Zagrebačku nadbiskupiju
- s. Dragica Ivkić, odgojiteljica u vjeri s trajnim kanonskim mandatom za Zagrebačku nadbiskupiju
- Anica Tadijanov s. M. Pia, odgojiteljica u vjeri s trajnim kanonskim mandatom za Zagrebačku nadbiskupiju
- Petra Barbarić, odgojiteljica u vjeri s trajnim kanonskim mandatom za Zagrebačku nadbiskupiju
- Izabela Kordić, odgojiteljica predškolske djece (završila doškolovanje za vjerski odgoj, dobivanje kanonskog mandata u tijeku)
- Tereza Ojdanić, odgojiteljica predškolske djece (doškolovanje za vjerski odgoj u tijeku - preostala još dva ispita)

Program, osim odgojitelja u vjeri, planiraju, prate, savjetuju, vrednuju i promiču stručni suradnici u vrtiću (pedagog, defektolog, psiholog), vanjski suradnici po potrebi kao i savjetnici iz Nacionalnog katehetskog ureda Hrvatske biskupske konferencije, Agencije za odgoj i obrazovanje, a vanjsko vrednovanje provodi Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje i Ministarstvo znanosti obrazovanja i sporta Republike Hrvatske.

3. Materijalni uvjeti za provođenje *Programa*

U matičnom Vrtiću u Đakovu *Program* će se ostvarivati u prostorima dječjeg vrtića u zasebno pripremljenom prostoru koji se zove *atrij* (predvorje). Pri tome će se voditi briga da opremljenost u prvom redu zadovoljava kriterij sigurnosti djeteta. *Atrij* je ponajprije zajednica u kojoj djeca, od svojih prvih godina, zajedno s odraslima žive religiozno iskustvo koje im pomaže uključiti se u širu obiteljsku, crkvenu i društvenu zajednicu.

Atrij je okruženje koje omogućuje izražavanje djetetovih unutrašnjih potreba: samostalnost, usavršavanje pokreta i vlastite kontrole, podupirući i poštujući pritom aktivnosti samoga djeteta. Potiče djetetovu individualnost, samoorganizacijski potencijal i slobodu odabira, poticaja i sadržaja, kao i međusobno posredovanje vrjednota: ljubav, istinu, dobrotu, povjerenje, zahvalnost, darivanje, suosjećanje i suradnju s bližnjima, toleranciju i prihvaćanje različitosti.

To je mjesto u kojem se nalaze pripremljena katehetsko-didaktička sredstva koja djeca mogu uzimati prema svojim potrebama. Ona se sastoje od konkretnih predmeta koji su uvijek na dostupnom i stalnom mjestu kako bi ih djeca uzimala kada žele i koliko žele. Vrlo su jednostavna i usko povezana s biblijskim i liturgijskim izvorima. Odgojitelj u vjeri *Kateheze Dobroga Pastira* većinu katehetsko-didaktičkih sredstava treba izraditi sam svojim rukama te pripremiti i brinuti o didaktičkoj okolini koja odgovara djetetovim potrebama i interesima.

Katehetsko-didaktička sredstva su raspoređena u nekoliko kutića: kutić sv. Mise, kutić krštenja, kutić molitve, kutić zemljopisa, kutić prisposoba, kutić događaja iz Isusova djetinjstva (diorame). Središnji prostor *atrija* zauzima katehetsko-didaktičko sredstvo prisposobe o Dobrom Pastiru.

U Podružnici u Zagrebu *Program* će se ostvarivati u sobama dnevnog boravka koje osim standardne opreme imaju kutić za vjerski odgoj. Pri uređivanju kutića vodit će se briga da opremljenost u prvom redu zadovoljava kriterij sigurnosti djeteta.

U Kutiću za vjerski odgoj nalazi se:

- Biblija i slikovnice religioznog sadržaja;
- umetaljke, slagalice, „lotta“ s vjerskim sadržajem;
- filmovi, interaktivne igre s vjerskim sadržajem.

Križ, svijeća, kipovi, svete slike i ostali simboli odgovaraju estetskim mjerilima kršćanske sakralnosti i prikladni su veličini kutića.

Vjerski kutić je dobro mjesto za pripovijedanje biblijskih događaja koji djeci posreduju vrednote: ljubav, istinu, dobrotu, povjerenje, zahvalnost, darivanje, suosjećanje i suradnju s bližnjima, toleranciju i prihvaćanje različitosti. Vjerski kutić je isto tako prostor prigodan za sve oblike komunikacije (posebice one s Bogom) i poticaj na sve oblike izražavanja djeteta. On je mjesto gdje se stječu dobra, vrijednosna iskustva, a vrijeme provedeno u njemu puno Božje prisutnosti i radosti. Biblijski tekstovi, slikovnice i priče koje posredujemo djeci trebaju biti pažljivo odabrani (likovna, literarna i teološka komponenta) i to oni koje dijete može prihvatiti i ponijeti sa sobom kao doživljaj koji ga raduje i duhovno i spoznajno ispunjava. Vjerski kutić treba biti po mjeri djeteta, a dijete uz odgojitelja njegov sustvaratelj. [38]

Iduće godine planira se za jednu skupinu opremiti posebno pripremljen prostor – *atrij* u kojem će se odvijati vjerski odgoj *Kateheza Dobroga Pastira* kao i u matičnom vrtiću u Đakovu.

4. Odgojno-obrazovni rad

Program poštuje odrednice predškolskog kurikulumu (integriranost, razvojnost, humanizam) u kojima se daje naglasak na stvaranje stimulativnog okruženja koje potiče djetetovu individualnost, samoorganizacijski potencijal i slobodu odabira, poticaja i sadržaja.

U ovom *Programu* naglasak se stavlja i na značajnu profesionalnu ulogu odgojitelja u vjeri (stručna znanja, osjetljivost za prepoznavanje djetetovih potreba, pravovremeno poduzimanje pravilnih postupaka) kao i njegovu osobnost (autentično svjedočenje vjere).

Polazište odgojiteljima za ostvarivanje sadržaja ovoga *Programa* je samo dijete. Odgojitelj u vjeri morao bi biti ponizan i strpljiv promatrač kako bi na najprikladniji način zadovoljio djetetove potrebe i interese, posebice njegov tihi zahtjev *Pomozi mi da se sam približim Bogu*.

Individualizacijom procesa potiče se dijete na učenje u skladu s vlastitim sposobnostima te razvijanje dobno očekivanih vještina, ali i usmjeravanje koje potiče odgojitelj kvalitetnim promišljanjem i planiranjem poticaja i sadržaja. Ti sadržaji *Programa* dijete potiču na razvijanje spoznaje o sebi, drugima i svijetu kroz iskustveno učenje, opažanje i promatranje te istraživanje u poticajnom okruženju (materijalna, organizacijska i socijalna dimenzija okruženja). Oni se ostvaruju kroz različite vrste interakcija djeteta u neposrednoj okolini i to kroz različite vrste djelatnosti tj. aktivnosti (životno-praktične i radne, raznovrsne igre, druženja i društveno-zabavne, umjetnički sadržaji, izražavanje i stvaranje, istraživačko spoznajne i specifične aktivnosti s kretanjem).

Sve te aktivnosti određuje igra i rad kao način na koji se dijete susreće s vjerskim sadržajem. Svaka aktivnost kreće od doživljaja preko djetetova stvaralačkog izražavanja do dječje spoznaje. Načini na koje će odgojitelj ostvariti te aktivnosti, diktira dijete i to svojim potrebama, kao i odgojiteljevo poznavanje skupine, situacijski poticaji te kvalitetno osmišljen plan vjerskih aktivnosti koji je u korelaciji sa svim ostalim djelatnostima i prati liturgijsku i pedagošku godinu. Ali, dijete ima slobodu izbora i može u bilo koje liturgijsko vrijeme odabrati onaj sadržaj koji odgovara njegovom trenutnom stanju i zadovoljava njegovu istinsku potrebu. Na taj način dijete ima mogućnost povezivati različite sadržaje u jednu cjelinu kojoj ono samo po sebi i teži.

Ovaj *Program* određuje tematske cjeline i sadržaje koji su polazište odgojiteljima za kreativno planiranje i rad. Sve su cjeline i teme vrijednosno orijentirane i svoj temelj imaju u kršćanskim izvorima: Bibliji (Božjoj Riječi), Liturgiji te životu. [38]

4. 1. Tematska i sadržajna perspektiva *Kateheze Dobroga Pastira*

Pristup prema načelima Kateheze Dobroga Pastira je prvenstveno utemeljen na kerigmi – navješćaju, događajima koji su radosna vijest za dijete. Prije svega naviješta se ljubav Božja u osobi Isusa Krista kroz sliku Dobroga Pastira koji je za nas umro i uskrsnuo.

U matičnom Vrtiću u Đakovu u odgojno-obrazovnom radu ostvarivat će se sadržaji Kateheze Dobroga Pastira koje ovdje navodimo.

4.1.1. Liturgija – mjesto i vrijeme susreta s Bogom

Upoznavanje okruženja vrlo je važno za dijete kako bi se na početku dolaska u određeni prostor osjećalo sigurno, prihvaćeno, zaštićeno i mirno. Da bismo odgovorili religioznoj potrebi djeteta, potrebno je obratiti pozornost na pripremu odgovarajućeg okruženja, mjesta i vremena u kojem dijete može živjeti religiozni život i upoznati onu stvarnost koja taj život hrani, a to je liturgija. Po pripremi kaleža, patene (plitice), svijeća, križa i ostalih predmeta oltara, djeci postaju bliskiji predmeti sv. Mise.

Moguće teme su:

- Oltar kao stol za blagovanje (menza)
- Oltar - predmeti sv. mise
- Svetohranište
- Liturgijske boje
- Liturgijski kalendar
- Svećenička odjeća (paramenti)

Geste

- Znak križa, poklon

4.1.2. Biblija – Božja Riječ upućena nama ljudima

Biblija to jest Božja riječ upućena je svim ljudima i kao takva predstavlja prvi izvor iskustva Boga. Bog koji je ljubav objavljuje se ponajprije po svojoj riječi i po onim događajima koji su temelj kršćanstva, a to su Isusova smrt i uskrsnuće. Dijete susreće Krista po riječi koja u njemu potiče ljubav, radost, divljenje, hvalu i slavu i pripravlja ga na odgovarajuće moralno djelovanje u kasnijim godinama.

Moguće teme su:

- Biblija – Božja Riječ – Sv. Pismo
- Evanđeoska načela (maksime)
- Psalmi hvale

- Povijest darova Božjih

4.1.3. Biblijski zemljopis

Poznavanje povijesnog i zemljopisnog konteksta objavljene Božje riječi jedan je od važnih koraka na putu djetetova približavanja Bogu. Zato se predstavljaju makete Svete zemlje i Jeruzalema. Uz pomoć ovih sadržaja djeca smještaju povijesne događaje Isusova života u vrijeme i prostor. Tako djeca „vide“ Izrael kao zemlju preko koje je Bog ostvario spasenje svega stvorenog.

Moguće teme su:

- Globus
- Izraelska zemlja
- Jeruzalem

4.1.4. Blagdan Božića - povijesni događaji iz Isusova djetinjstva

Riječi sv. Pisma opisuju događaje i naviještaju otajstvo utjelovljenja: Bog se po svome sinu Isusu Kristu u obliku malenog djeteta objavio svim ljudima.

Uz pomoć ovih sadržaja djeca doživljavaju Božju ljubav potpuno njima blisku i uspostavljaju intimni odnos s djetetom Isusom kao i s Marijom, Isusovom i našom Majkom. Sadržaji pobuđuju u djeci duboku radost, toplinu, mir, sigurnost, vedrinu, svečanost, razgovor, molitvu, slavljenje i dr.

Moguće teme su:

- Došašće
- Mesijanska proroštva
- Navještenje
- Marijin pohod Elizabeti
- Rođenje Isusovo i poklon pastira
- Rođenje Isusovo i poklon mudraca
- Bijeg u Egipat
- Prikazanje u hramu
- Sinteza događaja iz Isusova djetinjstva

4.1.5. Prispodobe o kraljevstvu Božjem

Prispodobe o kraljevstvu Božjem služe kao ključ za otvaranje tajne života, to jest otajstva Kraljevstva Božjega i potiču ono što je prirodno kod djeteta: smisao za čuđenje i divljenje.

Dijete u ovim prispodobama doživljava životnu snagu koja je oko nas i u nama, a ne ovisi o nama. Doživljava otajstvo života kao dar jer ga nadilazi, a autor mu je Bog.

Ove prispodobe uvode dijete i u tajnu smrti kao trenutka preobrazbe samoga života.

Moguće teme su:

- Gorušičino zrno
- Kvasac
- Pšenično zrno
- Dragocjeni biser
- Skriveno blago
- Sinteza prispodoba o kraljevstvu Božjem

4.1.6. Prispodoba Dobri Pastir

Ova prispodoba sadrži navještaj ljubavi Božje u osobi Isusa Krista kroz sliku Dobroga Pastira koji je za nas umro i uskrsnuo. Ona je odgovor na neizgovorenu molbu djeteta da ga se ljubi, da bude voljeno biće i da ljubi. Dijete uspostavlja odnos s Bogom kroz sliku Dobroga Pastira na temelju osnovnog povjerenja. U odnosu prema Isusu Kristu dijete najprije postaje svjesno sebe (Pastir ga zove imenom), a kasnije i dimenzije zajedništva (prikazanoga u slici ovčinjaka). Dijete pronalazi u prispodobi mir i radost jer mu ona pruža hranu i zadovoljava njegove životne potrebe. Prispodoba ne zadovoljava samo psihološke potrebe djeteta, nego ga uvodi u središte kršćanskog otajstva vjere: smrti i uskrsnuća Kristova.

Moguće teme su:

- Dobri Pastir
- Pronađena ovčica
- Najamnik i vuk
- Psalam 23, 1-3; 3-6

4.1.7. Slavlje sv. mise – sakramenta dara

Dar je pozitivno iskustvo koje oblikuje svaku osobu, posebno dijete rane i predškolske dobi. Sv. misa se djeci predstavlja kao sakrament dara, razmjena darova između neba i zemlje. Bog Otac šalje čovjeku svoj dar u osobi Isusa Krista, a čovjek nastoji zahvalom odgovoriti Ocu. Tako se djecu uvodi u osnovni aspekt biblijske teologije – teologije Saveza. Slavlje sv. mise je vrijeme i mjesto gdje se Krist – Dobri Pastir na poseban način susreće sa svojim ovčicama i

uspostavlja s njima odnos koji je utemeljen na ljubavi: daje život svoj za ovce. Uz pomoć iskustva temeljnog odnosa s Bogom koji se zove vjera povjerenja, dijete uspostavlja skladan odnos sa svijetom.

Moguće teme su:

- Priprema ampulica
- Priprema darova (Miješanje vode i vina)
- Pranje ruku
- Epikleza (pretvorba)
- Doksologija (prinos)
- Sinteza pretvorbe i prinosa
- Znak mira
- Lomljenje kruha
- Tajna vjere
- Sinteza sv. mise
- Euharistijska prisutnost Dobroga Pastira

4.1.8. Blagdan Uskrsa – pobjeda nad tamom, smrću

Uskrsni događaji predstavljaju se ponajprije zato da ih djeca dožive u slavljinama Velikog tjedna i sv. Trodnevlja. Tako se djecu izravno uvodi u liturgiju Crkve. Usredotočujemo se na teme koje će pozitivno djelovati na djecu.

U događaju Posljednje večere naglašena je Isusova volja da ostane s ljudima svih vremena u kruhu i vinu, „znakovima“ njegove trajne prisutnosti među ljudima. Govor o smrti Krista – Dobroga Pastira ne smije se izdvojiti od navješćaja uskrsnuća Kristova, života koji je jači od tame, od smrti. U događaju Pedesetnice djeca doživljavaju snažno djelovanje Duha Svetoga kroz njegove darove. Naslućuju da je on prisutan u svakom događaju tijekom čitave povijesti. Ovi događaji kod djece pobuđuju zahvalnost, radost, nadu, vjeru, povjerenje, ljubav, zaštitu, sigurnost, mir, zajedništvo i dr.

Sakrament krštenja djeca doživljavaju kao sakrament dara. Po znakovima krštenja možemo sudjelovati u Isusovoj smrti i uskrsnuću koje se može „vidjeti“ u kontrastu tame i svjetla. Tako dijete doživljava da Isus Dobri Pastir želi darovati svjetlo-uskrsli život svakom čovjeku koji to želi, koji mu se približi, a Crkvu kao ovčinjak u koji smo krštenjem primljeni, voljeni i šticeći.

Moguće teme su:

- Korizma
- Otajstvo smrti i uskrsnuća

- Posljednja večera
- Isusov grob i uskrsnuće
- Liturgija svjetla;

Krist - Sakrament krštenja

- Svjetlo i krsna haljina
- Voda i riječ Božja
- Ulja (katekumensko i krizma)
- Geste (polaganje ruku, mali i veliki križ)
- Sinteza (obred);

Blagdan Duha Svetoga

- Duhovski događaj
- Darovi Duha Svetoga

Svi ovi sadržaji uvode dijete u odnos s Bogom, to jest u molitvu. Molitva može biti:

- Osobna i zajednička
- Tradicionalna
- Spontana
- Psalamska, to jest biblijska
- Pjesma
- Šutnja (tišina)
- Meditacija i kontemplacija
- Likovni uradci
- Osobni rad s katehetsko-didaktičkim materijalima [38]

4.2. Tematske cjeline i sadržaji *Vjerskog odgoja i kateheze*

U Podružnici u Zagrebu u odgojno-obrazovnom radu ostvarivat će se slijedeći sadržaji *Vjerskog odgoja i kateheze*.

4.2.1. Doček i prihvaćanje djece

U razdoblju prilagodbe treba osigurati takvo ozračje koje će omogućiti svakom djetetu da se osjeća dobrodošlim, prihvaćenim i voljenim. Tada će i prilagodba biti brža i bolja te će time biti stvoreni dobri temelji za duhovni razvoj djeteta. Našim prihvaćanjem otvaramo dijete kako ljubavi drugih, tako i ljubavi Oca nebeskoga.

Moguće teme su:

- Dobro došli!
- I moje je mjesto u vjerskom kutiću
- Biblija – moja knjiga
- S Isusom kroz liturgijsku godinu.

4.2.2. Stvoreni svijet i stvorenja u njemu

Nakon prilagodbe djetete senzibiliziramo da s radošću i interesom promatra i otkriva ljepotu svijeta koji ga okružuje. Na taj način potičemo djetetovo čuđenje i divljenje prema zbilji svega od Boga stvorenoga.

U jesenske aktivnosti uključuju se i Dani kruha. To je prigoda za izražavanje zahvale u euharistijskom slavlju pri čemu djetete upoznaje novu dimenziju kruha u euharistiji.

Misijska nedjelja potiče na zalaganje u prevladavanju razlika među ljudima s obzirom na boju kože, religiju ili ekonomski status. Razvija osjećaj solidarnosti, suosjećanja, ekumenizma i vrednovanja onog što imamo, kao i prihvaćanje drugog u njegovoj različitosti.

Obilježavaju se i različiti spomendani pojedinih svetaca koji su se u životu odlikovali dobrotom i ljubavlju prema čovjeku i prirodi.

Moguće teme su:

- Kako je lijep ovaj svijet
- Molitva hvale i slave Stvoritelju
- Pjesma stvorova
- Anđeli čuvari
- Prispodoba o kvascu
- Dani kruha
- Isus poziva na ljubav
- Bog ljubi svakog čovjeka

4.2.3. Kraljevstvo Božje

Pozivanjem djeteta na razmatranje otajstva kraljevstva nebeskog u dva momenta: u početnom i u zaključnom, stavljamo mu pred oči kontrast između „malih stvari i velikih stvarnosti“ koje iz njih nastaju. Tema umiranja i prolaznosti može im se približiti kroz iskustvo „umiranja pšeničnog zrna“. Prispodobe pomažu uvoditi djecu u divljenje Kraljevstvu Božjem. Blagdan Svih svetih povezujemo s temom svjetlosti u kojoj žive sveti u kraljevstvu nebeskom.

Moguće teme su:

- Život u svjetlosti sa svetima

- Prispodoba o gorušičinu zrnju
- Prispodoba o dragocjenom biseru
- Blagdan sv. Martina
- Krist je Kralj

4.2.4. Božić - radost Isusova dolaska na svijet

Omogućiti djetetu da živi u radosti zajedničkih trenutaka te da se intuitivno otvara Božiću kao blagdanu obitelji i zajednice, koja živi trenutak iščekivanja, povjerenja i ljubavi te nalazi odgovor u radosnom događaju Isusova dolaska na svijet.

Sv. Barbara, sv. Nikola i sv. Lucija nezaobilazni su uzori dobrote, ljubavi i opredjeljenja za Isusa i čovjeka. Obilježavanje tih blagdana potiče na nasljedovanje njihovih djela i divljenja Isusu kao njihovu i našem učitelju.

Pomoći djetetu da u božićnim blagdanima doživi ne samo radost zbog Isusova rođenja, već i radost zbog vlastitoga rođenja. Božić se slavi i doživljava u znaku „betlehemske svjetlosti“ i otud radost što i malo dijete rođenjem dolazi na „svjetlo dana“ odnosno i samo dijete i svaki čovjek postaje „svjetlo za druge“.

Moguće teme su:

- Marija i anđeo
- Zajedno oko adventskog vijenca
- Brojimo dane u iščekivanju Isusa
- Blagdan sv. Nikole
- Blagdan sv. Lucije
- Isusa čekam s radošću
- Betlehemska čudo
- Radujem se rođenju
- Isus se rodio
- Sveta Obitelj
- Poklon mudraca

4.2.5. Isusovo djetinjstvo i život

Pripovijestima o Isusu buditi u djetetu radoznalost da doživi i otkriva značajne trenutke Isusova života te intuitivno naslućuje veličinu njegove čovječnosti te njegovu božansku narav. Isus je posebno volio djecu i zato ga treba djetetu približiti kao dragog prijatelja i njemu blisku osobu.

Blagdan Svetih triju kraljeva i Prikazanja Isusova u hramu, kao i evanđeoski izvještaji - kao npr. Isus blagoslivlja djecu, milosrdni Samaritanac, susret sa Zakejom - omogućuju djetetu da u Isusu susretne Boga koji se neizmjereno brine za čovjeka.

Moguće teme:

- Bog se brine o Isusu
- Ljubavlju se prepoznaje
- Dvanaestogodišnji Isus u hramu
- Isus traži prijatelje
- Isus pomaže Bartimeju
- Susret Isusa i Zakeja
- Uz Isusa sam siguran
- Blagdan sv. Valentina

4.2.6. Otkrivanje tajne života

Promatrajući i otkrivajući tajnu proljetnog buđenja i rasta, pomoći djetetu u naslućivanju neizrecive tajne života.

Prispodobama o Dobrome Pastiru zadovoljiti najdublju djetetovu potrebu za ljubavlju: biti ljubljen, moći ljubiti i trajno osjećati zaštitničku prisutnost ljubljenog bića.

Prispodoba daje i posebne vrednote: brigu za bližnjega, skrb za onoga koji je potrebit takve skrbi te potrebu za pripadnost zajednici. To je zadaća korizmenog vremena.

Moguće teme su:

- Vrijeme promjene - Korizma
- Drugi treba moju pomoć – Milosrdni Samaritanac
- Dobar Pastir
- Izgubljena ovca
- Molitva hvale i zahvale Dobrom Pastiru
- Blagdan sv. Josipa
- Isusov ulazak u Jeruzalem – Cvjetnica
- Isus s prijateljima na večeri
- Isus daje život za nas
- Uskrsno svjetlo

4.2.7. U znaku vode i svjetla - ususret Uskrsnome Isusu

Pomoći djeci da upoznaju Isusa kao „svjetlo svijeta“ koje se ljudima daje po vjeri kako bi i sami postali svjetlo i mogli ostvarivati djela ljubavi, radosti, strpljivosti, poniznosti, dobrote, poštivosti i vjernosti.

Osvijestiti djeci da se u vazmenoj noći blagoslivlja voda kojom se krste djeca. Ta voda je znak Isusove snage i svjetla i tko se njome krsti, tu snagu i svjetlo krštenjem dobiva.

U povodu Međunarodnoga dana dječje knjige posebna pozornost posvećuje se Bibliji kao jedinstvenoj knjizi koja pomaže djetetu stvarati pozitivnu sliku o sebi, o bližnjemu i o Bogu.

Moguće teme:

- Put u Emaus Lk 24, 13-32
- Svjetlo uskrsne i krsne svijeće
- Molitva Oče naš Mt 6,9-15

4.2.8. Majka

Promatrajući promjene koje se opažaju u prirodi, dijete spoznaje i otkriva u svom srcu ljepotu, raskoš, plodnost i brigu zemlje kao „majke“.

Budući da je mjesec svibanj posebno posvećen majci, dijete otkriva i spoznaje važnost majčina bića. To je pogodna prilika da se u djece jače pobuđuje ljubav prema Isusovoj majci Mariji, koja je i naša nebeska majka. Mariju dajemo djeci kao uzor poslušnosti, jednostavnosti, radišnosti i ljubavi prema Bogu i bližnjemu. U tom smislu ostvaruje se kršćansko načelo „po Mariji k Isusu“.

Moguće teme su:

- Moja majka
- Marija Isusova i naša majka
- Marija naša zaštitnica

4.2.9. Moja kršćanska zajednica - Crkva

Uz lik Isusa i njegovih učenika uvoditi djecu u otkrivanje kršćanske odnosno župne zajednice i euharistije kao „izvora i vrhunca“ njezina života. Time se pomaže djeci da zavole svoju župnu zajednicu i crkvu.

Blagdan Duha Svetoga prigoda je da dijete upoznamo s Trećom Božanskom Osobom koja je veza ljubavi između Oca i Sina. Ta ljubav je snaga koja sve okuplja i živi u Crkvi.

Upoznavanjem znakova i gesta kršćanske zajednice približavamo djetetu njihovo značenje, upotrebu i vrijednost.

Moguće teme su:

- Blagdan Duha Svetoga Dj.2,1-12
- Crkva Isusov i naš dom Mk 10,13-16
- Prostor i predmeti u crkvi
- Liturgijske boje

Zbog svoje specifičnosti rada s biblijskim tekstom, *Program* u tom dijelu zahtijeva izraženiju ulogu odgojitelja i interakciju s cijelom grupom djece (pravo djeteta na „govorni prostor“). [38] Od iduće godine u jednoj skupini biti će mogućnost provođenja sadržaja *Kateheze Dobroga Pastira* kao i u matičnom vrtiću u Đakovu.

Navedene teme i sadržaji važnu će poveznicu, osim na razini vrtića, imati i s drugim odgojno-obrazovnim aktivnostima (priredbama, izložbama, radionicama, zajedničkim druženjima..) na razini gradova gdje vrtići djeluju: Đakova i Zagreba. Neke od njih ovdje navodimo:

- blagoslov za početak pedagoške godine Euharistijsko slavlje u samostanskoj crkvi *Srca Isusova* u suradnji sa župama *Svih Svetih* i *Dobroga Pastira* u Đakovu, te sv. Antuna Padovanskog u Zagrebu;
- blagdan Uzvišenja sv. Križa u suradnji sa Samostanom *Milosrdnih ss. sv. Križa* u Đakovu i u Zagrebu
- svečanost *Dani kruha* u organizaciji Vrtića i Centra Amadea u Đakovu (Udruga za psiho-socijalne potrebe) sa župom *Svih Svetih* u Đakovu;
- Međunarodni dan starijih osoba u organizaciji Vrtića, Centra Amadea u Đakovu - *Dani otvorenih vrata* u organizaciji Vrtića, osnovnih škola i Centra Amadea u Đakovu
- proslava dana svetoga Nikole na razini Vrtića
- blagdan sv. Franje u organizaciji Vrtića i *Univerzal d.o.o.* u Đakovu
- blagdan *Svih Svetih* i *Dušni dan* u organizaciji Vrtića, župe *Svih svetih* i trgovačkog društva *Univerzal d.o.o.* u Đakovu
- Došašće – vrijeme iščekivanja i pripreme te Božićno slavlje u organizaciji Vrtića i grada Đakova i Zagreba
- Svjetski dan bolesnika u organizaciji Vrtića, Samostana Milosrdnih ss. sv. Križa u Đakovu i Zagrebu, te Centra Amadea u Đakovu (Udruga za psiho-socijalne potrebe)
- Korizma i blagdan Uskrsa u organizaciji Vrtića i Župe *Svih svetih* (Ured za misije)
- Dan djece sa sindromom Down u organizaciji Vrtića i Udruge Vjera i svjetlo u Đakovu

- Euharistijsko slavlje – zahvala za kraj pedagoške godine u samostanskoj crkvi *Srca Isusova* u suradnji sa župama *Svih Svetih* i *Dobroga Pastira* u Đakovu, te sv. Antuna Padovanskog u Zagrebu;
- hodočašće s djecom i roditeljima na Mariju Bistricu u suradnji s katoličkim vrtićima Grada Zagreba;
- Blagoslov djece – slavlje spomendana sv. Antuna u samostanskoj crkvi *Srca Isusova* u suradnji sa župom *Svih Svetih* u Đakovu, te sv. Antuna Padovanskog u Zagrebu;
- završne svečanosti (oproštaj s predškolicima) na razini Vrtića

Planiranje i dokumentiranje *Programa* isto je kao i kod svih drugih programa u vrtiću. Uključuje dokumentaciju odgojitelja (knjiga pedagoške dokumentacije) i dokumentacije djetetovih radova (likovni i verbalni izričaji, fotozapisi i videozapisi). Vođenje pedagoške dokumentacije bit će sukladno s odredbama Pravilnika o obrascima i sadržaju pedagoške dokumentacije i evidencije o djeci u dječjem vrtiću.

Jednom tjedno odgojitelji u vjeri, odgojitelji i ravnatelj zajednički reflektiraju zapažanja iz neposrednoga rada.

5. Njega i skrb za tjelesni rast i zdravlje djece

Obveza je vrtića da kontinuirano rade na unaprjeđenju i uvođenju u odgojno – obrazovni proces što bolje higijensko – zdravstvene uvjete, s ciljem zadovoljavanja svih djetetovih potreba vezanih za očuvanje zdravlja djece. Stoga će i realizacija *Programa* obuhvaćati planiranje aktivnosti koje čuvaju zdravlje djeteta, zadovoljavaju sve higijenske uvjete i mjere tj. sigurnosne programe vrtića. [37]

6. Obrazovanje i stručno usavršavanje odgojnih djelatnika

Program katoličkoga vjerskog odgoja ostvaruju stručno osposobljeni odgojitelji koji su prošli teološko-katehetsko osposobljavanje i imaju mandat dijecezanskog biskupa.

Odgojitelji će se trajno educirati individualnim i zajedničkim usavršavanjem odnosno sudjelovanjem na:

- Stručnim seminarima u organizaciji Nacionalnog katehetskog ureda HBK, nad/biskupijskih katehetskih ureda i Agencije za odgoj i obrazovanje;
- Stručnim aktivima i radionicama odgojitelja koji ostvaruju programe vjerskog odgoja u organizaciji Nacionalnoga katehetskog ureda HBK;
- Stručnim aktivima koje organizira Hrvatska konferencija viših redovničkih poglavara i poglavarica (HKVRPP);
- Stručnim usavršavanjem u stručno-razvojnom centru „Sunčev sjaj –Nazaret“ u Đakovu, gdje svoju izobrazbu, odnosno trajno praćenje dobivaju i ostvaruju odgojitelji u vjeri Kateheze Dobroga Pastira.

Budući da u procesu odgoja na dijete ne djeluju samo riječi, nego cjelokupno ponašanje i osobnost odgojitelja u tom procesu sazrijevanja profesionalne uloge, odgojitelj u katoličkom vrtiću treba se uvijek i iznova vraćati na autentične izvore Evandjelja iz kojeg će crpiti snagu za svoj profesionalni rast kroz kvalitetno osmišljeno planiranje, realizaciju i vrednovanje svoga rada.

7. Suradnja s roditeljima

S obzirom na postavljene zadaće vjerskog odgoja, nezaobilazna je uloga roditelja jer su oni "prvi i glavni odgojitelji svoje djece" (Drugi vatikanski sabor).

Suradnja s roditeljima treba osvijestiti i afirmirati neke temeljne vrijednosti jer su roditelji svojim životom, prožetim ljubavlju prema Bogu i ljudima, uzori svojoj djeci i čitavoj zajednici. Sve te pozitivne vrijednosti odgojitelji i roditelji zajedno grade u odgojnoj skupini i na taj način stvaraju i osiguravaju uvjete za zdravo odrastanje djece.

U odgoju djece roditeljima je potrebna pomoć Crkve i cijelog društva. Jedinstvenost i usklađenost odgojnih djelovanja potrebno je razvijati: individualnim razgovorima, na roditeljskim sastancima, uključivanjem roditelja u projekte i druge aktivnosti odgojne skupine, formiranje kutića za roditelje (informativni i edukativni), programskom suradnjom (sudjelovanje za blagdane: Božić, Uskrs, Sv. Ante...), radionicama te posjetima obiteljima.

8. Suradnja s vanjskim ustanovama

Suradnja će se odvijati na sljedećim razinama:

- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
- Agencija za odgoj i obrazovanje
- Nacionalni katehetski ured HBK
- Katehetski uredi Đakovačko-osječke nadbiskupije i Zagrebačke nadbiskupije
- Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu i Zagrebu
- Centar *Buon Pastore* u Rimu
- Hrvatsko Montessori društvo
- Stručno-razvojni centar Dječjeg vrtića *Srčeko*
- Stručno-razvojni centar Dječjeg vrtića *Vrbik*
- Gradska uprava Đakovo
- Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport, Zagreb
- Dječji vrtići iz Đakova koji provode redoviti program i Dječji vrtići iz bližeg okruženja koji provode Montessori program
- Katolički vrtići Grada Zagreba i vrtići na području Grada koji provode vjerski odgoj
- Župe (Župa *Svih svetih i Dobroga Pastira u Đakovu*, te sv. *Antuna Padovanskog* u Zagrebu)
- Osnovne škole (OŠ *Vladimir Nazor*, OŠ *Ivana Gorana Kovačića* i OŠ *Josipa Antuna Čolnića* u Đakovu, te *Pavleka Miškine* u Zagrebu)
- Centar za kulturu - Đakovo (Gradska knjižnica, kino, kazalište)
- Dječja knjižnica Vladimir Nazor, Zagreb
- Muzej Đakovštine i Spomen-muzej biskupa Josipa Jurja Strossmayera
- Muzeji, kazališta i knjižnice Grada Zagreba
- Centar Amadea u Đakovu (Udruga za psiho-socijalne potrebe)
- Samostan Milosrdnih sestara sv. Križa u Đakovu i Zagrebu
- Udruga *Vjera i svjetlo* u Đakovu

9. Vrednovanje *Programa*

Matični Vrtić u Đakovu i Podružnica u Zagrebu vrednovat će ovaj *Program* u skladu s vrednovanjem ostalih programa u vrtiću. To vrednovanje bit će sastavni dio izvješća Godišnjeg plana i programa vrtića.

Program i njegova provedba stručno se savjetuje i nadzire na više razina:

- Nacionalni katehetski ured HBK;
- Katehetski ured Đakovačko-osječke i Zagrebačke nadbiskupije;
- Ministarstvo znanosti obrazovanja i sporta RH;
- Ravnatelj vrtića, uz neposrednu pomoć stručnih suradnika i nositelja Programa stručno-razvojnog centra u Đakovu;
- Savjetnici iz NKU-HBK i AZOO-a;
- Vanjsko vrednovanje provodi NCVOO i Ministarstvo znanosti obrazovanja i sporta.

Važnija pitanja vezana uz područje vjerskog odgoja u predškolskim ustanovama rješavaju se na razini Mješovitog povjerenstva Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta RH i Nacionalnoga katehetskog ureda Hrvatske biskupske konferencije. [38]

10. Financiranje programa

Program katoličkoga vjerskog odgoja djece rane i predškolske dobi financira se kao i svi ostali programi koji se ostvaruju u dječjem vrtiću. To znači da troškove snose osnivači i roditelji.

Naime, ovaj *Program* se ostvaruje u sklopu cjelodnevnoga ili poludnevnog programa u vrtiću koji je njegov sastavni dio i stoga ne zahtijeva od roditelja nikakvo dodatno sufinanciranje, to više što ga ostvaruju odgojitelji koji su završili i teološko-katehetsko doškolovanje.

Zaključak

U odgojno-obrazovnoj praksi od 1997. g. moglo se uočiti da *Program vjerskoga odgoja po načelima Montessori pedagogije Kateheze Dobroga Pastira* kod djece potiče ključne kompetencije koje donosi Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

Neizostavnu pomoć djetetu u razvijanju kompetencija pruža odgojitelj u vjeri. On *promatra i studira dubinsku djetetovu potrebu i njezina očitovanja s obzirom na dob, zajedno s djetetom proživljava evanđeosku istinu: „Ako ne postanete kao djeca, ne ćete ući u kraljevstvo nebesko“ (Mt 18, 8) [1] te unaprijed priprema potrebne uvjete kako bi se djetetov život mogao cjelovito razvijati. [35]*

Program sa svim svojim sastavnicama polazi od djetetove *vitalne* potrebe za ljubavlju (odnosom). On pomaže u otkrivanju i razvoju skrivenih bogatstava djetetove prirode te omogućuje cjelovit razvoj njegove osobnosti. Razvijanjem duhovnih potencijala, dijete rane i predškolske dobi razvija se u skladnu, psiho-fizički zdravu osobu koja će biti sposobna doprinositi razvoju zdravoga i kvalitetnoga društva i svega stvorenoga.

Prilozi

Diplome, Potvrde i mandati voditeljica *Programa*

Ovom *Programu* prilažu se preslike:

- diploma o stečenoj specijalizaciji u katehezi glede djece do šeste godine života i djece od šeste do trinaeste godine života, prema Montessori odgojnim načelima - Specijalizirani kateheta
- potvrdnica ili diploma odgojitelja u vjeri *Kateheze Dobroga Pastira*
- kanonskog mandata dijecezanskoga Biskupa (*Missio canonica*)

Popis stručne literature:

- [1]. Biblija, (1980.), Zagreb, Kršćanska sadašnjost
- [2]. Blažević B., Pišković M., (2001.), *Njihovo je kraljevstvo nebesko*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost
- [3]. Cavalletti, S., (2000.), *Il potenziale religioso del bambino da 3 a 6 anni, descrizione di un'esperienza con bambini da 3 a 6 anni*, Roma Citta' nuova

- [4]. Deklaracija o pravima djeteta, (1959.)
- [5]. Drugi vatikanski koncil, (1972.), *Deklaracija o kršćanskom odgoju „Gravissimum educationis“*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost
- [6]. Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe (Narodne novine, 63/08 i 90/10), Zagreb, Hrvatski sabor
- [7]. Hrvatski biskupi, Radosno naviještanje Evanđelja i odgoj u vjeri, (1983.), Temeljne smjernice o obnovi religioznog odgoja i kateheze, Zagreb, Hrvatska biskupska konferencija, Kršćanska sadašnjost
- [8]. Ugovori između Svete Stolice i Republike Hrvatske, (2001.), Zagreb, Glas Koncila
- [9]. Hoblaj A./Šimunović M. (ur.), (1999.), *Pustite malene k meni*, Nacionalni skup o vjerskom odgoju djece predškolske dobi u izvanobiteljskim uvjetima, Zagreb, NKU HBK - Kratis, Zagreb 1999.
- [10]. Hoblaj, A., (1998.), *Vjerski odgoj djece predškolske dobi*, u: *Kateheza* 20 br. 3, str. 198.
- [11]. Hoblaj, A., (1999.), *Stanje i perspektive predškolskog vjerskog odgoja*, Prilog II. Trogodišnje planiranje vjerskog odgoja predškolske djece u izvanobiteljskim uvjetima, u: *Kateheza* 21 br. 4, str. 319-337.
- [12]. Hoblaj, A., (1995.), *Od zrna do kruha*, Priručnik za odgojitelje i vjeroučitelje uz *Dane kruha*, Zagreb, Školska knjiga
- [13]. Hoblaj, A., (2000.), *Otkrivajmo i upoznajmo svijet zajedno*, Zagreb, Glas Koncila
- [14]. Hoblaj, A., (2001.), *Božićni i uskršni trenuci*, Vjerski odgoj djece predškolske dobi u suradnji obitelji i vrtića, Zagreb, Glas Koncila
- [15]. Ivan Pavao II., (1994.), *Pismo obiteljima*, Zagreb, IKA
- [16]. Kateizam Katoličke crkve, (1994.), Zagreb, HBK – Glas Koncila
- [17]. Kongregacija za kler, (2000.), *Opći direktorij za katehezu*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost
- [18]. Konvencija o pravima djeteta, (1989.)
- [19]. Montessori, M., (1991.), *La scoperta del bambino*, Milano, Garzanti
- [20]. Montessori, M., (1951.), *Educazione e pace*, Milano, Garzanti
- [21]. Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje, (2011.), Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
- [22]. Nacionalni okvirni kurikulum, (2014.), Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
- [23]. Nacionalni program odgoja i obrazovanja za ljudska prava, (1999.), Zagreb, Vlada Republike Hrvatske
- [24]. Opća deklaracija Organizacije ujedinjenih naroda o pravima čovjeka, 1948.

- [25]. Prijedlog koncepcije razvoja predškolskog odgoja i Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanja predškolske djece (1991.), Zagreb, Zavod za školstvo RH
- [26]. Program katoličkoga vjerskog odgoja djece predškolske dobi, (2001., 2002.), Zagreb, HBK, AZOO
- [27]. Program vjerskog odgoja predškolske djece u izvanobiteljskim uvjetima, (1994.), Zagreb, Mali Koncil – Glas Koncila
- [28]. Program religioznoga odgoja djece od 3 do 7 godina po načelima Montessori pedagogije, Kateheza Dobroga Pastira, Zagreb, HBK, 2002.; MZOŠ, 2004.
- [29]. Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije, (2014.), Zagreb, Vlada republike Hrvatske
- [30]. Starc, B., Čudina-Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B., Letica, M. (2004.) Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi, Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga
- [31]. Biblija za malene, (1997.), Zagreb, Kršćanska sadašnjost
- [32]. Ustav Republike Hrvatske, (1992.), Zagreb, Narodne novine
- [33]. Nacionalni program odgoja i obrazovanja za ljudska prava (Odgoj za ljudska prava u sustavu predškolskog odgoja, str. 33-51), (1999.), Zagreb, Vlada Republike Hrvatske
- [34]. Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju (Narodne novine, 10/97, 107/07 i 94/13).
- [35]. Karakteristike Kateheze Dobroga Pastira, Internacionalni konzilij, Rim 1997.
- [36]. Dokument VK HBK, Đakovo, 18. siječnja 2002.
- [37]. Program zdravstvene zaštite djece, higijene i pravilne prehrane djece u dječjim vrtićima (NN 105/02, 55/06, 121/07)
- [38]. Pravilnik o obrascima i sadržaju pedagoške dokumentacije i evidencije o djeci u dječjem vrtiću (NN 83/01)
- [38]. Program katoličkog vjerskog odgoja rane i predškolske dobi (2015.) Zagreb, HBK, MZOS
- [39]. Upute za pisanje Programa za rad s djecom predškolske dobi, www.azzo.hr, 2010., 17. kolovoza 2015.

KLASA:601-02/16-01/36

UR. BROJ:2121-33-01-16-01

Đakovo, 12. srpnja 2016.

Marija Šajbl s. Helena, ravnateljica